

**MINUTA ÎNTÂLNIRII DE UNIFICARE A PRACTICII JUDICIARE ÎN
MATERIE PENALĂ ORGANIZATE LA NIVELUL CURȚII DE APEL BUCUREȘTI ȘI
INSTANȚELOR ARONDATE ÎN DATA DE 21 MARTIE 2024**

CUPRINS:

1. Data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor unice (unitate de infracțiune) prevăzute de art. 289 - 292 din Codul penal, în ipoteza în care sunt realizate, la date diferite, mai multe modalități alternative ale elementului material, este data comiterii primei modalități alternative sau data comiterii ultimei modalități alternative/ultimului act omogen al ultimei modalități.

2. Modul de calcul al termenului de 5 zile reglementat de art. 235 alin. 1 Cod procedură penală; Formularea propunerii de prelungire în ultima zi a termenului.

3. Posibilitatea înlocuirii măsurii preventive a controlului judiciar cu măsura arestului la domiciliu/arestării preventive în cazul nerespectării cu rea-credință a obligațiilor stabilite în cursul controlului judiciar, în situația în care, în raport de infracțiunea care a servit ca temei pentru luarea măsurii preventive inițiale, nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 218/ art. 223 din Codul de procedură penală.

4. Sancțiunea ce intervine în cazul în care se constată incompatibilitatea judecătorului, respectiv nulitatea absolută prevăzută de art. 281 Cod procedură penală sau nulitatea relativă prevăzută de art. 282 Cod procedură penală.

CONTINUT:

Problema nr.1

Data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor unice (unitate de infracțiune) prevăzute de art. 289 - 292 din Codul penal, în ipoteza în care sunt realizate, la date diferite, mai multe modalități alternative ale elementului material, este data comiterii primei modalități alternative sau data comiterii ultimei modalități alternative/ultimului act omogen al ultimei modalități.

Prezentarea problemei de drept

Ipoteza vizează modul de calificare al infracțiunii prevăzute de art. 289 din Codul penal în situația în care se realizează mai multe modalități alternative ale elementului material - infracțiune simplă, unitate naturală colectivă sau infracțiune continuată – și consecințele care derivă din astfel de calificări, respectiv data de la care începe să curgă termenul de prescripție.

În fapt, a fost avută în vedere situația în care s-a realizat infracțiunea în modalitatea pretinderii de foloase necuvenite, iar primirea efectivă a foloaselor a avut loc după un interval de timp.

Într-o primă opinie, s-a considerat că data de la care începe să curgă termenul de prescripție într-o atare situație este data consumării infracțiunii, respectiv aceea a realizării primei modalități alternative de comitere a infracțiunii, prin pretinderea foloaselor necuvenite. În argumentarea acestei opinii s-a pornit de la faptul că, deși are un conținut alternativ, infracțiunea de „luare de mită” - în această situație în care s-au realizat în mod succesiv modalități alternative din cadrul conținutului aceleiași infracțiuni - rămâne o infracțiune simplă. Pe cale de consecință, termenul de prescripție nu poate să curgă decât de la momentul consumării infracțiunii, adică de la prima modalitate alternativă realizată. S-a apreciat că, și în situația în care s-ar aprecia că ar fi incidentă calificarea de unitate naturală colectivă, termenul de prescripție nu poate să curgă decât tot de la momentul consumării, aceasta nefiind altceva decât o formă a infracțiunii simple care reunește o pluralitate de acte materiale grefate pe o unitate de manifestare de voință, pe o unitate spațio-temporală și pe o omogenitate materială și juridică a actelor comise. Însă, în absența unei unități spațio-temporale, nu poate fi incidentă calificarea de unitate naturală colectivă.

Mai mult, potrivit acestei prime opinii, unitatea naturală colectivă nu are consacrare legislativă, este elaborată jurisprudential și doctrinar, astfel încât, în situația în care, urmare a acestei calificări a infracțiunii de luare de mită, în situația premisă dată, ca unitate naturală colectivă, s-ar aplica un tratament mai aspru din perspectiva curgerii termenului de prescripție, specific infracțiunii continue sau continuate, s-ar ajunge la o analogie in malam partem, prohibită atât de dispozițiile constituționale, cât și de dispozițiile convenționale.

Pe altă parte, s-a arătat că, independent de calificarea infracțiunii de luare de mită, în situația realizării mai multor modalități alternative, ca unitate naturală colectivă, o astfel de calificare nu are relevanță cu privire la momentul de început al termenului de prescripție, care trebuie să fie calculat exclusiv prin raportare la dispozițiile art. 154 alin 2 din Codul penal, pentru că, în caz contrar, s-ar aduce atingere principiului legalității incriminării și pedepsei. Față de dispozițiile art. 154 Cod penal, s-a arătat nu se poate aprecia că infracțiunea de luare de mită, într-o atare situație, devine o infracțiune continuă, întrucât specificul acțiunii continue este dat de prelungirea naturală în timp a acțiunii infracționale până la intervenirea unei forțe contrare, ca de exemplu: infracțiunea de furt curent electric sau de arestare nelegală, pe când, în situația infracțiunii de luare de mită, nu avem o astfel de prelungire, în mod natural, a acțiunii infracționale. S-a arătat că nu poate să fie calificată nici ca infracțiune continuată, întrucât nu este o infracțiune cu conținuturi alternative, ci una cu conținut alternativ. S-a relevat scopul în care s-a legiferat această unitate de infracțiune legală, a infracțiunii continuate, acela de a reuni o pluralitate de acțiuni infracționale, care, altfel, ar întruni elementele constitutive ale mai multor infracțiuni, într-o singură unitate legală în baza unei rezoluții infracționale premergătoare: or, în situația premisă nu se identifică mai multe acțiuni infracționale, ci una singură, primirea banilor fiind un act de executare care succede acțiunii de pretindere. Nu există, din perspectiva unității de infracțiune, nicio diferență între situația celui care pretinde și primește foloasele în același context de loc și de timp și cel care pretinde, dar primirea foloaselor are loc la un termen ulterior, ambele situații fiind circumscrise unei unități naturale de infracțiune, sub forma infracțiunii simple, întrucât, pe de o parte, infracțiunea de luare de mită este una de consumare anticipată, iar, pe de altă parte, este o infracțiune de pericol abstract, relațiile sociale ocrotite fiind legate de probitatea funcționarului public în exercitarea atribuțiilor de serviciu și nu de îmbogățirea funcționarului public prin prejudicierea materială a mituitorului.

S-a reținut că sunt aplicabile, în mod neechivoc, considerentele deciziei cu nr. 16/2016 pronunțate de ÎCCJ Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în

care, relativ la o altă infracțiune cu conținut alternativ, spălarea de bani, s-au reținut următoarele: „Acțiunile enumerate în cuprinsul art. 29 alin. (1) lit. a), b) și c) din Legea nr. 656/2002, republicată, cu modificările ulterioare, reprezintă modalități ale elementului material. Spălarea de bani este o infracțiune la care elementul material constă într-o acțiune ce se poate realiza în șapte modalități alternative (schimbarea, transferul, ascunderea, disimularea, dobândirea, deținerea sau folosirea). Realizarea oricărei modalități a elementului material va conduce la consumarea infracțiunii. Odată consumată infracțiunea, realizarea altei modalități a elementului material în baza aceleiași rezoluții infracționale va fi lipsită de consecințe juridice. De exemplu, cel care deține un bun despre care știe că provine din săvârșirea unei infracțiuni comite infracțiunea de spălare de bani. Dacă ulterior această persoană transferă acest bun, vom fi în prezența aceleiași infracțiuni, realizându-se doar o nouă modalitate a elementului material, fără relevanță juridică. Dacă infracțiunea de spălare de bani s-a produs prin realizarea mai multor modalități ale elementului material, aparținând unor variante distincte, acest aspect va fi valorificat în încadrarea juridică, prin reținerea tuturor acestor variante. Ca atare, realizarea mai multor acțiuni ce reprezintă elementul material al infracțiunii de spălare de bani, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, nu afectează unitatea infracțională”.

Aplicând raționamentul din jurisprudența obligatorie sus menționată, rezultă că luarea de mită este o infracțiune la care elementul material constă într-o acțiune ce se poate realiza în trei modalități alternative (pretinderea, primirea și acceptarea de promisiuni). Realizarea oricărei modalități a elementului material va conduce la consumarea infracțiunii. Odată consumată infracțiunea, realizarea altei modalități a elementului material în baza aceleiași rezoluții infracționale va fi lipsită de consecințe juridice. De exemplu, cel care pretinde o sumă de bani pentru îndeplinirea unei îndatoriri de serviciu comite infracțiunea de luare de mită. Dacă ulterior această persoană primește banii pe care i-a pretins, vom fi în prezența aceleiași infracțiuni, realizându-se doar o nouă modalitate a elementului material, fără relevanță juridică. Dacă infracțiunea de luare de mită s-a produs prin realizarea mai multor modalități ale elementului material, aparținând unor variante distincte, acest aspect va fi valorificat în încadrarea juridică, prin reținerea tuturor acestor variante. Ca atare, realizarea mai multor acțiuni ce reprezintă elementul material al infracțiunii de luare de mită, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, nu afectează unitatea infracțională.

Într-o a doua opinie, s-a susținut că termenul de prescripție nu poate să curgă decât de la data realizării ultimei modalități alternative, în susținerea acestei opinii, avându-se în vedere două motive.

Într-o primă motivare, în cadrul acestei de-a doua opinii, s-a arătat este o **unitate naturală colectivă**, activitatea infracțională fiind unică și care absoarbe toate actele de executare. Nu se absorb actele de executare ulterioare primului act de executare, ci toate se absorb într-o activitate infracțională unică, care se desfășoară într-un proces execuțional unic și care se bazează pe o atitudine pozitivă unică. S-a arătat că se realizează activitate infracțională unică, cu acte de executare multiple, acte de executare care au propria relevanță juridică și, ca atare, termenul de prescripție se calculează de la data ultimului act de executare. Această unitate naturală colectivă prezintă o particularitate, în sensul că nu se poate reține un proces execuțional unic și aceleași circumstanțe de loc și timp, ci se reține o întindere în timp a acțiunilor infracționale, momentul consumării deplasându-se în timp până la cel al realizării ultimei modalități alternative de săvârșire. Astfel, în această situație, ar trebui să se aplice raționamentul din decizia Tribunalului Suprem 1/1987 care se referă la infracțiunea continuă, întrucât este nefiresc să ne raportăm la un moment inițial atunci când analizăm data săvârșirii faptei, atunci când analizăm legea penală mai favorabilă, atunci când analizăm tipul de pluralitate de infracțiuni, posibile incidente în cauză, în condițiile în care persoana respectivă continuă comiterea de ilicite penale definite ca atare de către legiuitor.

S-a reținut că această opinie a fost exprimată de Înalta Curte de Casație și Justiție în cuprinsul deciziei nr. 85/2022 – Completul de 5 Judecători, în considerentele căreia s-a apreciat că, a raționa în sens contrar, înseamnă a admite că, atunci când activitatea ilicită a infractorului cunoaște o succesiune de acte subsumate unei infracțiuni unice, de natură a agrava răspunderea sa penală, contribuțiile ulterioare actului inițial să fie plasate în afara sferei de aplicare a legii penale și, prin aceasta, să devină lipsite de consecințe juridice, în pofida indisolubilei lor legături cu activitatea originară, ce a marcat momentul consumativ al infracțiunii.

S-a mai arătat că, dacă s-ar accepta că termenul de prescripție al răspunderii penale începe să curgă încă de la momentul realizării primei variante alternative a elementului material (de exemplu, acceptarea de către cel mituit a promisiunii de bani sau alte foloase), deși activitatea infracțională a mituitorului și a celui mituit continuă să se desfășoare uneori pe perioade foarte lungi de timp (de ex., în cazul remiterii banilor sau a altor foloase în rate), s-ar ajunge în acest mod ca termenul de prescripție a răspunderii penale să curgă în paralel cu desfășurarea acțiunilor ilicite ale făptuitorilor. Practic, mergând până la consecințele finale ale acestei opinii, se poate ajunge teoretic la situația în care răspunderea penală să fie deja prescrisă, însă mituitorul să continue plata foloaselor materiale care constituie obiectul mitei. Tot astfel s-ar crea dificultăți în sancționarea complicilor care, fără să fi participat la momentul inițial al consumării faptei (de ex., promisiunea și acceptarea promisiunii), sunt implicați în activitățile infracționale subsecvente (de ex., complicele care remite suma de bani reprezentând mita către cel mituit). Practic, dacă actele ulterioare momentului consumării ar fi lipsite de relevanță penală, atunci este neclar cum s-ar putea reține în sarcina acestei persoane infracțiunea de complicitate la luare/dare de mită.

A doua motivare, exprimată în cadrul acestei a doua opinii, a fost în sensul existenței unei infracțiuni continuate, termenul de prescripție începând să curgă de la ultima modalitate, infracțiunea fiind una cu conținuturi alternative. S-a reținut că această optică se regăsește și în jurisprudența instanței supreme (de ex., dec. 1801/2010 a Î.C.C.J., dec. nr. 97/2017 a Î.C.C.J.), soluția fiind propusă, de altfel, și de doctrina clasică (V.Dongoroz, „Explicații Teoretice ale Codului penal român”, Ediția a II-a, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, 2003, vol. IV, f.118);

CONCLUZII:

Discuțiile s-au purtat pe două paliere de analiză, primul fiind acela al calificării infracțiunii de luare de mită prevăzută de art. 289 Cod penal, în situația în care se săvârșesc mai multe modalități de realizare ale aceleiași infracțiuni, iar al doilea palier de analiză vizând data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale într-o atare situație. Opiniile au fost exprimate, dintre judecătorii participanți la întâlnire, doar de către judecătorii care judecă în cadrul tribunalelor și în cadrul curții de apel.

Opinia, majoritară pe primul palier de analiză - 10 judecători, rezultată din dezbateri a fost în sensul că, într-o atare situație, infracțiunea de luare de mită este comisă în formă simplă, nouă dintre cei zece judecători opinând în sensul că termenul de prescripție curge de la data comiterii primei modalități de realizare dintre cele prevăzute alternativ în conținutul infracțiunii. Într-o opinie, deși s-a apreciat că este o infracțiune simplă, s-a apreciat că termenul de prescripție curge de la data realizării fiecăreia dintre modalitățile alternative săvârșite.

Într-o a doua opinie, minoritară pe primul palier de analiză - 4 judecători, s-a apreciat că este incidentă calificarea acestei infracțiuni drept o unitate naturală colectivă, cu o deplasare a momentului consumării infracțiunii în timp sau care cunoaște un moment al epuizării, astfel încât termenul de prescripție curge de la data săvârșirii ultimei modalități de realizare a aceleiași infracțiuni cu conținut alternativ. Într-o a treia opinie, minoritară pe primul palier de analiză - 4 judecători, s-a apreciat că suntem în prezența

unei unități legale de infracțiune, a infracțiunii continuate, astfel încât termenul de prescripție curge de la data epuizării infracțiunii. Distinct, un număr de 8 judecători au arătat că termenul de prescripție curge de la data ultimei modalități de realizare a aceleiași infracțiuni cu conținut alternativ, fără a își exprima opinia cu privire calificarea infracțiunii drept infracțiune simplă, drept unitate naturală colectivă, cu o deplasare a momentului consumării infracțiunii în timp sau care cunoaște un moment al epuizării ori drept infracțiune continuată. Opiniile minoritare cu privire la calificarea infracțiunii sunt convergente pe al doilea palier de analiză și constituie opinie majoritară, sub aspectul începutului termenului de prescripție al răspunderii penale.

Problema nr. 2

Modul de calcul al termenului de 5 zile reglementat de art. 235 alin. 1 Cod procedură penală; Formularea propunerii de prelungire în ultima zi a termenului.

Prezentarea problemei de drept

Problema care se pune constă în modul exact de calcul efectiv al acestui termen și dacă în ultima zi a termenului reglementat de art. 235 alin. 1 Cod procedură penală procurorul poate formula propunerea de prelungire a arestării preventive.

Într-o primă opinie s-a apreciat că, în contextul în care s-a stabilit, prin jurisprudența obligatorie a Curții Constituționale a României și a Înaltei Curți de Casație și Justiție, că termenul de 5 zile este unul procedural, minim și de regresivitate, care se calculează în conformitate cu art. 269 alin. 1,2,4 Cod procedură penală, se produc următoarele două consecințe, sub aspectul calculului efectiv al termenului:

- durata efectivă a acestuia este de minim 7 zile calendaristice, putând să fie mai mare în condițiile în care ultima zi a termenului este una nelucrătoare (de exemplu, în condițiile în care ultima zi a termenului este duminică, acesta se va proroga și, pe cale de consecință, va include și ziua de vineri, având astfel 9 zile calendaristice, iar, dacă ziua de vineri este zi liberă națională - declarată nelucrătoare - vinerea de dinaintea Sărbătorii Paștelui, termenul va include ziua de joi, având 10 zile calendaristice);

- în ultima zi a termenului nu se poate formula propunerea de prelungire a arestării preventive, pentru aceleași motive pentru care respectiva propunere nu poate fi formulată nici în prima zi a termenului.

În argumentarea acestei primei opinii, s-a reținut că, prin dispozițiile art. 235 alin. 1 Cod procedură penală, legiuitorul a reglementat două termene - un termen în care procurorul trebuie să formuleze propunerea de prelungire a arestării preventive și un termen rezervat exercitării dreptului la apărare al inculpatului față de care se solicită prelungirea arestării preventive. S-a mai arătat că nu este un termen substanțial, ci unul procedural, care trebuie calculat potrivit dispozițiilor art. 269 alin. 2 Cod procedură penală (calculul termenului pe zile libere însemnând adăugarea a două unități libere de timp la numărul de zile indicat de dispoziția legală), conform căroră, în cadrul termenului pe zile nu se socotește ziua la care începe să curgă termenul și nici ziua la care se împlinește termenul. În aceste condiții, procurorul trebuie să sesizeze instanța înainte de aceste șapte zile, rezultând, per a contrario, că propunerea de prelungire nu poate fi formulată înăuntrul (în nici una dintre zilele) termenului de 5 zile, care este rezervat exercitării dreptului la apărare al inculpatului. Nu mai puțin, rezumând analiza la cadrul logicii simple, ceea ce poate fi făcut în ultima zi a oricărui termen, a fortiori, poate fi făcut și în prima zi a termenului respectiv: în măsura în care acest raționament nu se verifică, în mod neechivoc există o eroare cu o privire la datele introduse, iar eroarea rezidă tocmai în raportarea la termenul greșit. Procurorul poate face propunerea și în prima zi a termenului pe care îl are la dispoziție în acest scop și care începe să curgă de îndată ce încheierea de prelungire anterioară a rămas definitivă, însă procurorul nu poate face propunerea de prelungire în termenul de 5 zile care

este rezervat apărării inculpatului (nici în prima și nici în ultima zi) și care, față de procuror, funcționează ca un termen prohibitiv.

Prin decizia pronunțată în interesul legii nr. 20/2017, soluționând problema de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că termenul de 5 zile prevăzut de art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală este un termen procedural, minim, de regresivitate și se calculează potrivit art. 269 alin. (1), (2) și (4) din Codul de procedură penală, respectiv în calculul termenului nu se socotește ziua în care începe să curgă termenul și nici ziua în care se împlinește, iar în situația în care ultima zi a acestui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfârșitul primei zile lucrătoare anterioare. Se apreciază că o atare interpretare include înăuntrul termenului, integral, prima zi lucrătoare anterioară, pentru următoarele considerente:

-dat fiind caracterul de regresivitate al termenului, acesta se calculează în sensul invers al curgerii timpului, astfel încât, prin sintagma "sfârșitul zilei anterioare" s-a avut în vedere că aceasta, regresiv privit, începe la ora 24.00 și se încheie la ora 00.00"; (o altă interpretare ar conduce la concluzia că, deși numărăm zilele regresiv, orele le numărăm succesiv);

-scopul legiuitorului în reglementarea art. 269 alin 4 Cod procedură penală a fost acela de a da beneficiarului termenului posibilitatea de a efectua actul de procedură și în ultima zi a termenului, evitând astfel situația în care o persoană apreciază că este în termen și în ultima zi și amână exercitarea dreptului până atunci, însă nu realizează faptul că ultima zi a termenului este o zi nelucrătoare;

-în calcularea termenului de regresivitate se procedează identic calculului termenului de succesiune: cu titlu exemplificativ, se arată că dreptul la apărare al inculpatului, disciplinat și ocrotit totodată de termene procedurale, se concretizează, printre altele, și prin dreptul de a formula apel împotriva unei hotărâri judecătorești de condamnare. Or, termenul procedural de apel, de 10 zile, este întotdeauna de minim 12 zile, hotărârea rămânând definitivă și mandatul de executare a pedepsei fiind emis în ziua a 13-a, tocmai datorită faptului că ziua a 12-a intră în termenul de apel (nu se emite mepi în ziua a 12-a, apelul declarat în ziua a 12-a, la ora 23.59 fiind formulat în termen). Prin urmare, așa cum ziua a 12-a a termenului de succesiune face parte din termenul de 10 zile de apel recunoscut inculpatului, tot astfel și ziua a 7-a face parte din termenul de 5 zile de apărare recunoscut inculpatului. În mod similar, așa cum în situația în care ultima zi a termenului de apel cade într-o zi nelucrătoare (de exemplu când termenul de apel de 10 zile începe să curgă într-o zi de marți și, în consecință, ultima zi cade sâmbăta), termenul se prorogă și expiră la sfârșitul primei zile lucrătoare, respectiv luna următoare, astfel încât termenul procedural de apel de 10 zile se va suprapune peste un număr de 14 zile calendaristice, tot astfel și termenul procedural de 5 zile reglementat de art. 235 alin. 1 Cod procedură penală se poate suprapune peste un termen calendaristic de 9 zile.

Un alt argument în sprijinul aceleiași teze expuse anterior rezultă din penultimul paragraf al considerentelor Deciziei pronunțate în interesul legii nr. 20/2017 a ÎCCJ, în care se stabilesc următoarele: "termenul de 5 zile prevăzut de art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală este un termen procedural, minim, de regresivitate și se calculează potrivit art. 269 alin. (1), (2) și (4) din Codul de procedură penală, respectiv în calculul termenului nu se socotește ziua în care începe să curgă termenul și nici ziua în care se împlinește, iar în situația în care ultima zi a acestui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfârșitul primei zile lucrătoare anterioare". Pe cale de consecință, atâta vreme cât termenul este minim, rezultă că propunerea de prelungire nu poate fi formulată de procuror în nici una dintre zilele acestui termen, nici măcar în ultima zi.

Într-o a doua opinie, s-a apreciat că termenul de 5 zile prevăzut de art.235 alin 1 Cod procedură penală este respectat atunci când inculpatului i s-au asigurat 5 zile calendaristice pentru apărare, acestea fiind apreciate drept "zile libere", astfel încât, formularea propunerii în ultima zi a termenului de 5 zile, adică în ziua a 7-a, de principiu, respectiv în ziua a 9-a, în exemplul concret dat, este legală.

Potrivit acestei opinii, pentru exercitarea unui drept procesual, termenele de regresivitate se calculează la fel ca termenele de succesiune, neexistând niciun temei pentru o altă concluzie. Ca atare, și în cazul unui termen de regresivitate, ca și în cazul unui termen de succesiune, actul este făcut în termen când exercitarea dreptului procesual de către titularul acestuia s-a realizat în ultima zi a termenului prevăzut de lege, aspect statuat și în Decizia 336/2015 a Curții Constituționale. A fost menționată Decizia nr. 20/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție potrivit căreia în situația în care ultima zi a termenului de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră (în mod evident, pentru procuror, ca unic titular al dreptului procesual de a depune acea propunere) la sfârșitul primei zile lucrătoare anterioare.

În același sens, a fost și opinia Institutului Național al Magistraturii, dar și opinia majoritară exprimată la Întâlnirea președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, desfășurată în perioada 15-16 noiembrie 2023, consemnată în minuta dată publicității.

CONCLUZIE:

Opinia majoritară (31 de judecători) rezultată în urma voturilor exprimate de către judecătorii Curții de Apel București și ai instanțelor arondate a fost în favoarea primei opinii, în sensul că termenul prevăzut de art. 235 alin 1 Cod procedură penală se suprapune peste minim 7 zile calendaristice, putând să fie mai mare în condițiile în care ultima zi a termenului este una nelucrătoare, iar în ultima zi a termenului nu se poate formula propunerea de prelungire a arestării preventive, pentru aceleași motive pentru care respectiva propunere nu poate fi formulată nici în prima zi a termenului.

Problema nr. 3

Posibilitatea înlocuirii măsurii preventive a controlului judiciar cu măsura arestului la domiciliu/arestării preventive în cazul nerespectării cu rea-credință a obligațiilor stabilite în cursul controlului judiciar, în situația în care, în raport de infracțiunea care a servit ca temei pentru luarea măsurii preventive inițiale, nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 218/ art. 223 din Codul de procedură penală.

Prezentarea problemei de drept

Problema supusă dezbaterii se referă la posibilitatea ca judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, atunci când constată că, pe durata măsurii controlului judiciar, inculpatul încalcă, cu rea-credință, obligațiile care îi revin (spre exemplu obligația de a se prezenta la organul de poliție desemnat cu supravegherea sa, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliție sau ori de câte ori este chemat, prevăzută de art. 215 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală), să dispună înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, în situația concretă în care, în raport de infracțiunea care a servit ca temei pentru luarea măsurii preventive inițiale, nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 218/ art. 223 din Codul de procedură penală (inter alia: pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea în raport de care s-a dispus anterior luarea măsurii controlului judiciar este mai mică de 5 ani).

Într-o primă opinie, s-a apreciat că, din redactarea art. 215 alin. (7) din Codul de procedură penală raportat la art. 202 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, rezultă că în examinarea sesizării de înlocuire a controlului judiciar judecătorul trebuie să verifice dacă există probe din care rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune și dacă măsura arestului la domiciliu/arestării preventive este necesară și proporțională. Pentru înlocuirea controlului judiciar nu este necesar să se verifice dacă există vreunul din cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive prevăzute de art. 223 alin. (1) sau (2) din Codul de procedură penală, la care fac trimitere și dispozițiile art. 218 alin. (1) din Codul de procedură penală, concluzie ce ar rezulta, pe de o parte, din rațiunea diferită a normei din art. 215 alin. (7)

Cod procedură penală față de cea din art. 242 alin. (3) Cod procedură penală, iar pe de altă parte, din redactarea diferită a celor două texte de lege. În susținerea acestei opinii s-a reținut că, dacă înlocuirea controlului judiciar ar fi condiționată de existența unuia dintre cazurile de arestare preventivă prevăzute de art. 223 Cod procedură penală, inexistența unui caz de arestare ar lăsa fără efect nesocotirea controlului judiciar și ar reprezenta o încurajare a inculpatului să încalce controlul judiciar. Pe de altă parte, s-a susținut că redactarea din art. 215 alin. (7) Cod procedură penală „în condițiile legii” este diferită de cea din art. 242 alin. (3) Cod procedură penală - „dacă sunt îndeplinite condițiile pentru luarea acesteia”, rezultând că, atunci când legiuitorul a intenționat ca la înlocuirea unei măsuri preventive să fie îndeplinite condițiile pentru luarea măsurii preventive mai grave, a prevăzut-o expres, iar redactarea art. 215 alin. (7) Cod procedură penală nu prevede necesitatea existenței unuia din cazurile de arestare preventivă prevăzute de art. 223 Cod procedură penală.

În esență, s-a învederat că înlocuirea măsurii preventive ca urmare a încălcării obligațiilor, în temeiul art. 215 alin. (7) din Codul de procedură penală, este un caz special de arestare preventivă, situație în care nu se impune verificarea altor condiții prevăzute de art. 223 din Codul de procedură penală.

Într-o a doua opinie, s-a apreciat că, în aplicarea dispozițiilor art. 215 alin. (7) din Codul de procedură penală, în cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar, inculpatul încalcă, cu rea-credință, obligațiile care îi revin, înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive poate fi dispusă numai în condițiile art. 242 alin. 3 Cod procedură penală, adică dacă există vreunul din cazurile de luare a măsurii arestării preventive prevăzute de art. 223 alin. (1) sau (2) din Codul de procedură penală, la care fac trimitere și dispozițiile art. 218 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Se arată că, în cuprinsul art. 215 alin. (7) din Codul de procedură penală, legiuitorul folosește două sintagme „poate dispune înlocuirea” și „în condițiile prevăzute de lege”, relevante pentru problema pusă în discuție.

S-a precizat că această problemă de drept a constituit obiectul dezbaterilor ce au avut loc la Întâlnirea președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel ocazie cu care participanții la întâlnire, au agreeat, în unanimitate, opinia expusă mai sus, apreciind că punctul de vedere exprimat este cel corect. Același punct de vedere a fost exprimat, în majoritate, și cu ocazia Întâlnirii procurorilor șefi secție urmărire penală și judiciară de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și parchetelor de pe lângă curțile de apel - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

CONCLUZII

Opinia majoritară (30 de judecători) rezultată în urma voturilor exprimate de către judecătorii Curții de Apel București și ai instanțelor arondate a fost în favoarea primei opinii, în sensul că, în aplicarea dispozițiilor art. 215 alin. (7) din Codul de procedură penală, în cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar, inculpatul încalcă, cu rea-credință, obligațiile care îi revin, înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive poate fi dispusă numai în condițiile art. 242 alin. 3 Cod procedură penală, adică dacă există vreunul din cazurile de luare a măsurii arestării preventive prevăzute de art. 223 alin. (1) sau (2) din Codul de procedură penală, la care fac trimitere și dispozițiile art. 218 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Problema nr.4

Sanțiunea ce intervine în cazul în care se constată incompatibilitatea judecătorului, respectiv nulitatea absolută prevăzută de art. 281 Cod procedură penală sau nulitatea relativă prevăzută de art.282 Cod procedură penală.

Prezentarea problemei de drept

Problema juridică se referă la sancțiunea ce intervine în cazul în care se constată incompatibilitatea judecătorului, în practică conturându-se două opinii în sensul că aceasta ar fi nulitatea absolută prevăzută de art. 281 Cod procedură penală sau nulitatea relativă prevăzută de art.282 Cod procedură penală.

Într-o primă opinie, s-a apreciat că sancțiunea care intervine în cazul incompatibilității este nulitatea absolută, noțiunea de incompatibilitate fiind un aspect ce ține de compunerea completului de judecată (caz de nulitate absolută, prevăzut de art. 281 alin. 1 lit. a Cod procedură penală). S-a arătat că, din conținutul dispozițiilor legale care alcătuiesc instituția incompatibilității judecătorului, se poate trage concluzia că aceasta reprezintă starea juridică în care se află judecătorul în situațiile prevăzute de lege și care atrage interdicția de participare la judecarea unei anumite cauze penale, de competența instanței judecătorești din care face parte acel judecător, măsură instituită în vederea asigurării imparțialității în judecarea cauzei respective. Așadar, incompatibilitatea nu constituie o negare a competenței, întrucât cel incompatibil face parte din instanța competentă, dar nu are dreptul să desfășoare activitatea procesuală, deoarece se află într-una dintre situațiile în care legea pune sub semnul îndoielii obiectivitatea sa în soluționarea cauzei, fie datorită unor calități procesuale pe care le-a avut anterior (judex inhabilis), fie datorită altor împrejurări (judex suspectus). Imparțialitatea instanței este esențială pentru un proces echitabil, fiind impusa atât de reglementări internaționale, cât și de reglementări interne. Se relevă atât doctrina, cât și jurisprudența Curții Constituționale a României, potrivit cărora noțiunea de nelegală compunere a completului are în vedere nu doar situația în care completul de judecată a fost compus dintr-un număr nelegal de judecători, mai mare sau mai mic decât cel legal, dar și situația în care completul de judecată a fost compus cu un judecător incompatibil. În același mod s-a hotărât și cu ocazia întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, în sensul că „încălcarea menționată nu se integrează cazului de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. a) Cod procedură penală, cu privire la compunerea completului de judecată, concept care acoperă următoarele situații: numărul judecătorilor membri ai completului de judecată, încălcarea dispozițiilor relative la incompatibilități, relative la separarea funcțiilor judiciare și, respectiv, la continuitatea completului de judecată în fața căruia au avut loc dezbaterile, pentru deliberare”. S-a mai arătat și faptul că este evident, fără a mai trebui dovedit, că drepturile părților dintr-un dosar sunt vătămăte prin simpla participare a unui judecător incompatibil în proces. Chiar reglementarea drept caz de contestație în anulare, cale extraordinară de atac, conduce la concluzia conform căreia nu poate fi decât un caz de nulitate absolută, dacă incidența sa justifică o derogare de la principiul securității juridice.

Într-o a doua opinie, s-a apreciat că, în cazul nerespectării dispozițiilor privind incompatibilitatea, singura sancțiune care poate interveni este nulitatea relativă. În susținerea acestei opinii s-a relevat că, prin compunerea instanței, se înțelege alcătuirea completului de judecată cu numărul de judecători stabiliți de lege. Această concluzie se desprinde din reglementarea cazului de contestație în anulare prevăzut de art. 426 lit. d) Cod procedură penală, potrivit căruia împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare când instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate, din care rezultă că legiuitorul nu a intenționat să includă cazurile de incompatibilitate a judecătorului în sfera încălcărilor relative la compunerea instanței. De altfel, aceeași concluzie se desprinde și din interpretarea literară a dispozițiilor art. 354 Cod procedură penală, având ca denumire marginală „Compunerea instanței”, care prevede că instanța judecă în complet de judecată, a cărui compunere este cea prevăzută de lege și care trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei, cu referire la dispozițiile Legii nr. 304/2004, care, în cuprinsul art. 54, indică numărul judecătorilor care formează completele de judecată în funcție de obiectul cauzei și stadiul procesual. Prin urmare, incidența unui caz de incompatibilitate în persoana judecătorului care fost desemnat să soluționeze cauza în fond nu poate fi susținută decât în

condițiile nulității relative, fiind condiționată, pe lângă nerespectarea cerinței legale invocate, de vătămarea drepturilor inculpaților, de existența unui interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate și de invocarea sa în termenul prevăzut de lege. Totodată, incidența unui caz de incompatibilitate conduce la nulitatea relativă a sentinței doar în situația în care vătămarea procesuală nu poate fi înlăturată decât prin anularea hotărârii.

CONCLUZIE:

Opinia majoritară (32 de judecători) exprimată de către judecătorii Curții de Apel București și ai instanțelor arondate a fost în favoarea primei opinii, respectiv a incidenței sancțiunii nulității absolute în cazul existenței unui caz de incompatibilitate a judecătorului. S-a conturat și o a treia opinie, minoritară, în sensul că ar fi incidentă nulitatea absolută pentru cazul de la art. 64 litera f. Cod procedură penală și nulitatea relativă pentru restul cazurilor.

Coordonatorul activității de unificare a practicii în materie penală semnalate la nivelul Curții de Apel București și a instanțelor arondate,

**Judecător SABINA DANIELA ADOMNIȚEI
VICEPREȘEDINTE LA CURTEA DE APEL BUCUREȘTI**

